

ЗМІСТ

Передмова	4
Структура курсу.....	7
Історія України «Довге ХІХ ст.»	10
Семінарські заняття.....	10
Питання колоквіуму	54
Питання для самопідготовки до екзамену.....	57
Історія України від 1914 до 1939 року	60
Семінарські заняття.....	60
Питання колоквіуму	95
Питання для самопідготовки до екзамену.....	98
Історія України (1939-2021)	101
Семінарські заняття.....	101
Питання колоквіуму	148
Питання для самопідготовки до екзамену.....	150
Короткий глосарій	156

ПЕРЕДМОВА

Курс «історія України» посідає важливе місце у підготовці вчителя історії. Низка праць з історії модерної епохи дозволяє осмислити історичні події, факти, явища та процеси, також діяльність відомих людей. У практикумі матеріал систематизовано за темами семінарів, для узагальнення, контролю знань, вмінь і комунікації студентів. Форми проведення занять запропоновані різноманітні: від класичних до інноваційних, зазначені енерджайзери та творчі відступи для цікавого вивчення історії України. Такий підхід допоможе зробити заняття більш результативним і сприятиме формуванню фахових компетентностей у здобувачів освітньої програми. Крім того, практикум рекомендується для дистанційного навчання.

Підготовка до семінарських занять у ЗВО та виконання завдань самостійної роботи є однією з форм освітнього процесу. Вона полягає у систематичному опрацюванні джерел та літератури, тому розроблені завдання допоможуть здобувачам вищої освіти краще засвоїти матеріал, зрозуміти логіку історичних подій. Під час підготовки до кожного заняття потрібно ознайомитись з темою, планом, з списком поданої літератури (можна цей перелік доповнити самостійно знайденими виданнями).

В історії т.зв. «довгого ХІХ ст.» спостерігаємо процес народження модерної української нації, промисловий бум, національне пробудження українців, знакова поява «Історії русів», «Кирило-Мефодіївського товариства», період спроб реформування Російської імперії, до складу якої входили й українці, яким заборонили мову (Валуєвський циркуляр та Емський указ) і як контраст – «український П'ємонт в Галичині», пов'язаний з розвитком української культури, мови, літератури, яка була під владою Габсбургів. Знову ж таки, новий етап українського руху – політичний, перші політичні партії і досвід їхньої діяльності. Варто назвати знакові постаті цього сторіччя – Тарас Шевченко, Іван Франко, Михайло Драгоманов, Леся Українка та інші.

Перша світова війна розпочала новітній період в історії України, фактично знаменувала початок ХХ ст. в історичному сенсі. Українські землі перетворилися на «театр» військових дій, а сама війна стала для українців братовбивчою. Падіння імперій і спроба творення власної держави під час Української

національно-демократичної революції 1917-1921 рр. Гіркий досвід поразки. Поділ українських земель, і більша їх частина опинилася у складі більшовицької держави. Нові випробування для українців у 20-30-х рр. ХХ ст. у вигляді грабіжницької політики «воєнного комунізму», суперечливого НЕПу, колективізації, примусових виселень справжніх господарів землі, Голодомору і репресій.

Українцям довелося пережити лихоліття Другої світової війни. Їм прийшлося воювати в різних військових формуваннях. Відбулося піднесення національного Руху Опору та його продовження після війти в нерівних умовах, але з народною підтримкою.

Післявоєнний час сповнений труднощів відбудови та трагедій депортацій, знову надій на «відлигу» періоду кінця сталінізму. Поширення дисидентського руху. Час «застою» і горбачовської перебудови, страшної екологічної катастрофи у Чорнобилі. Невдала спроба перевороту і крах імперії СРСР.

Перші роки незалежності України й спроби формування еліти – все це непрості роки випробувань. Сьогодення нашої історії дає чимало приводів для роздумів і порівнянь з періодом творення модерної нації, досвідом державотворення початку ХХ ст. Українство продовжує літопис своєї історії, незважаючи на складні виклики і негаразди. Перші майдани і революція Гідності, анексія Криму, гібридна війна, зміна президентів і пандемія. Посилення тенденцій економічних викликів і реформування держави (не завжди вдале для певних сфер) – все це вимагає для багатьох українців переосмислення та переоцінки. Ці міркування можна продовжити словами Ф. Ніцше про те, що «Може, треба спершу повідривати їм вуха, щоб вони навчилися слухати очима? Може, треба гримотіти, як литаври чи верещати, як проповідники каяття? Може, вони вірять тільки недорідкам?»

У них є те, чим вони пишаються. Але як вони називають те, що додає їм пихи? Вони називають це вихованням, освітою – ось що різнить їх від козопасів».

Правильно поставлений акцент та опрацьований матеріал дозволить здобувачам вищої освіти утвердити свої державницькі переконання. Будь-яка з тем посібника потребує окремого і детального вивчення. У практикумі розроблено кожен тему семінарського заняття, запропоновано перелік контрольних питань, практичні і творчі завдання, теми рефератів, доповідей, повідомлень, презентацій, рекомендовано літературу та

дискусійні питання. Авторка прагнула підібрати для роздумів та коментування проблемні та ключові думки провідних вчених та дослідників історії України, уривки з документів. Інколи тексти суперечливі – це для плідної дискусії.

При застосовуванні запропонованих розробок на практиці, авторка пропонує викладачам широкі можливості для творчої діяльності із власними елементами завдань.

Тоді, друзі, вирушаємо пізнавати і досліджувати свою історію, осмислювати, пропагувати її і передавати свої знання іншим поколінням.

Задум підготовки практикуму з'явився під час ізоляції в часи пандемії і перетворився на своєрідну інтелектуальну розвагу на основі попередніх методичних напрацювань. Дякую своїм студентам за натхнення і нових Вам здобутків у вивченні та дослідженні історії України.

СТРУКТУРА КУРСУ

Історія України «довге ХІХ ст.»

1. Соціально-економічне становище Наддніпрянщини у першій половині ХІХ ст.
2. Початок промислового перевороту у Наддніпрянщині.
3. Суспільні рухи першої половини ХІХ ст. у Наддніпрянській Україні.
4. Національне відродження в Наддніпрянській Україні.
5. Поляки в Україні у складі Російської та Австрійської імперії.
6. Початки національного і політичного відродження Західної України.
7. «Весна народів» у Галичині.
8. Наддніпрянська Україна в другій половині ХІХ ст. Модернізація імперії.
9. Модернізація імперії. Реформи 1860-70-х рр.
10. Соціально-економічне становище українських земель у др. пол. ХІХ ст.
11. Ідейні основи українського руху у другій пол. ХІХ ст.
12. Громадсько-політичне життя Наддніпрянщини другої пол. ХІХ ст.
13. Громадсько-політичне життя Наддніпрянщини.
14. Суспільно-політичне життя на західноукраїнських землях у др. пол. ХІХ ст.
15. Громадські організації та політичні партії Галичини.
16. Неслов'янське населення України в Російській й Австрійській (Австро-Угорській) імперіях.
17. Суспільно-політичне та господарське життя в Наддніпрянщині поч. ХХ ст.
18. Модернізація українського суспільства на початку ХХ ст.

Історія України від 1914 до 1939 року

1. Україна в роки Першої світової війни.
2. Военні дії на території України в 1914-1917 рр.
3. Початок Української революції. Створення Центральної Ради.
4. Проголошення УНР.

5. Україна – самостійна держава, IV Універсал Центральної Ради.
6. Українська держава гетьмана Павла Скоропадського (29 квітня – 14 грудня 1918 року).
7. Внутрішня політика Павла Скоропадського.
8. Культурно-освітня діяльність гетьманського уряду.
9. Відновлення УНР. Директорія.
10. ЗУНР.
11. Боротьба ЗУНР за державність.
12. 1919 та початок 1920 року в Україні.
13. Утвердження тоталітарного режиму в Україні в 1921-1928 роках.
14. Національно-культурне відродження 1920-х рр.
15. Радянська модернізація України.
16. Масова колективізація. Утвердження тоталітарного режиму: репресії 1930-х років.
17. Західноукраїнські землі в 20-30-ті роки ХХ ст.
18. Суспільно-політичне життя на західноукраїнських землях у міжвоєнний період.

Історія України (1939-2021)

1. Україна напередодні та на початку Другої світової війни.
2. Україна на початку німецько-радянської війни.
3. Гітлерівський окупаційний режим в Україні.
4. Український національно-визвольний рух під час Другої світової війни.
5. Визволення України від гітлерівців.
6. Суспільно-політичне життя та зовнішньополітична діяльність України у 1945-1953 рр.
7. Відновлення політики радянської влади в західних областях України.
8. Суспільно-політичні процеси в Україні на початку 1950-х рр.
9. Зміни у соціально-економічному житті та усунення М. Хрущова від влади.
10. Суспільно-політичне та культурне життя в Україні в 60-80 рр. Роки «застою».
11. Перебудова в Радянському Союзі та в Україні.
12. Розгортання національного відродження, зародження та становлення народної опозиції.

13. Динаміка процесу суверенізації УРСР (березень 1990-серпень 1991 рр.).

14. Суспільно-політичне життя України у перше десятиріччя незалежності.

15. Політичні процеси в Україні в 1999-2010 роках. Помаранчева революція.

16. Україна в 2010-2014 роках. Революція Гідності.

17. Україна в умовах гібридної війни. Президентство Петра Порошенка.

18. Розвиток України в 2019-2020 роках.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Семинар 1

Соціально-економічне становище Наддніпрянщини у першій половині ХІХ ст.

План

1. Адміністративно-територіальний устрій. Російське самодержавство.
2. Занепад кріпосницьких та зародження ринкових відносин.
3. Створення військових поселень і їхній крах (1817-1857).
4. Спроби царської влади змінити становище селян. Закон про вільних хліборобів (1803). «Інвентарні правила» (1847-1848).
5. Форми і характер протесту українського селянства. Селянські виступи під проводом У. Кармелюка на Поділлі.

Література:

- Бойко О. Д. Історія України. Київ: Академія, 2001. 565 с.
- Історія України: Документи і матеріали. Укладання В. Короля. К.: Академія, 2002. 448 с.
- Аркуша О., Кондратюк К. Час народів. Історія України ХІХ ст. Навч. посібн. Львів, 2016. 410 с.
- Магочій П.-Р. Історія України. Київ, 2007.
- Михальчук П., Куций І. Курс лекцій з історії України. ч.2. Тернопіль, 2010.
- У кігтях двоглавих орлів. Творення модерної нації. Україна під скіпетрами Романових та Габсбургів. Авт. колектив А Галушка, І. Гирич та ін. Харків, 2016. 350 с.
- Цубенко В. Л. Документи з історії військових поселень в Україні. Харків, 2008. 374 с.
- <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?S21CNR=20&S21STN=1&S21REF=2&C21COM=S&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21All=%3C.%3EID%3Dukr0000013949%3C.%3E&&S21FMT=fullwebr>

Презентація

1. Устим Кармелюк як народний месник.

Запитання:

1. Хто призначав генерал-губернаторів і які у них були повноваження?

2. Одеса отримала статус порто-франко, поясніть, що це значить?

3. Поясніть розуміння понять «ринкові відносини», «русифікація».

4. Чому відбувалися повстання у військових поселеннях.

5. Чи мали позитивний результат спроби влади покращити становище селян?

6. Назвіть найбільші виступи населення у Наддніпрянщині проти кріпосницьких порядків і свавілля влади.

7. Зробіть узагальнюючий висновок до теми.

Рольова гра: складіть розповідь з елементами біографії, з історичними фактами від імені селянина, поміщика, чиновника і військового, які проживали на українських землях пер. пол. XIX ст. під владою Російської імперії.

Поясніть які причини повстань у військових поселення, чому експеримент з поселеннями провалився, у цьому контексті прокоментуйте наведені рядки : *«У першій половині XIX ст. царський уряд перетворив державних селян на ізольовану від народу військову касту, яку при потребі можна було б використати для придушення повстань. Водночас царизм сподівався зменшити витрати на утримання армії, при цьому збільшивши її чисельність...»*

Військові поселенці були одночасно селянами і солдатами. Для них установлювався суворий режим, що регламентував усе їхнє життя» (Новий довідник. Історія України. Упорядн. Крупчан С. та ін. Київ, 2009. С. 371).

Семінар 2

Початок промислового перевороту у Наддніпрянщині

План

1. Економічний розвиток. Початок промислового перевороту.
2. Формування національної буржуазії. Перші українські підприємці, цукрозаводчики брати Яхненки і Ф. Симиренко.
3. Розвиток торгівлі. Чумацький промисел.
4. Місце України в російсько-турецьких війнах (1806-1812 та 1828-1829).